

להפש את הקברים

על ישראל לחקור ולתת תשובה בדוקה לשאלה הקשה האם היה טבח בטנטורה
בר-יוסף אורי

פרשת תדי כץ - הסטודנט שכתב במסגרת החוג להיסטוריה של המזרח התיכון באוניברסיטת חיפה עבודת מחקר, שממנה עולה האפשרות כי במהלך ולאחר כיבוש הכפר הערבי **טנטורה** במאי 1948 נרצחו בין 80 ל-230 מתושביו - מסרבת למות. לפני יותר מחודש החליטו חברי המועצה ללימודים מתקדמים באוניברסיטת חיפה לשלול מכץ את תואר האם-אי המחקרי שלו בשל "פגמים מחקרניים מהותיים הקשורים במתודולוגיה המחקרית וברמת הניתוח של הנתונים שנאספו".

אולם גם החלטה זו נותרה שנויה במחלוקת בשל מה שנראה כשורת ליקויים בתהליך האקדמי, שהוביל להחלטה על פסילת העבודה. החשוב שבהם: העובדה שזהותם של חמשת השופטים שבדקו עבודה זו במתכונתה הסופית נותרה חסויה לא רק מכץ עצמו (זהו הנוהל האקדמי המקובל), אלא גם מחברי המועצה שקיבלו את ההחלטה לפסול את העבודה - וזה כבר נוהל בלתי מקובל לחלוטין. הדבר דומה לקביעת פסק דין במשפטו של נאשם על סמך חוות דעת של מומחה, בלי שזהותו, וממילא כישוריו, של המומחה יהיו ידועים לשופט.

למה שהחל כפרשת הטבח בטנטורה והפך להיות פרשת תדי כץ יש היבטים שונים. בחלקם הם אקדמיים - הצורה שבה טיפלה בנושא האוניברסיטה בפרט והמערכת האקדמית בכלל; ובחלקם הם סוציולוגיים ותרבותיים, בעיקר יכולתה של החברה הישראלית כיום להתמודד עם פרקים - הנראים כקשים - בעברה. אלה נושאים חשובים, אבל במידה רבה הם עומדים בצל שאלה מרכזית אחת: האם היה או לא היה טבח בכפר עם כיבושו?

מעבודתו של כץ עולות שלוש תשובות אפשריות לשאלה זו. לפי הגרסה המתועדת של צה"ל נהרגו במהלך הכיבוש כמה עשרות מתושבי הכפר. גרסה זו נתמכת גם בעדויות מאוחרות של מפקדים שהשתתפו בכיבוש הכפר ונקבו במספר של בין 20 ל-30 הרוגים - רובם ככולם לוחמים. גרסה שנייה, הנשענת בעיקר על עדות מרכזית של אחד מכובשי הכפר, נוקבת במספר הרוגים גדול הרבה יותר - יותר מ-200 - אולם טוענת כי אלה נהרגו לא בצורה מאורגנת, אלא בתגובה ספונטנית: חיילי חטיבת אלכסנדרוני פתחו באש והרגו רבים מתושבי הכפר לאחר שנכנעו, בתגובה על כך שאחד מחברייהם נפגע מיריית צלף. לפי הגרסה השלישית, הנשענת ברובה על עדויות תושבי **טנטורה**, עם סיום כיבוש הכפר נורו למוות רבים מתושביו, חלקם על ידי ירייה בראש מטוח קצר, ובמסגרת זו נרצחו בין 80 ל-230 מהתושבים.

העובדה היא שהפרשה לא יורדת מסדר היום העמוס של מדינת ישראל. כל צד מבוצר בעמדותיו ונראה כי יקשה מאוד, באמצעים המקובלים של מחקר היסטורי, לפסוק בשאלה מה קרה באמת בכיבוש **טנטורה**. אולם תשובה כזו, לפחות חלקית, היא בהחלט אפשרית. לפי כמה עדויות, הן מהצד היהודי והן מהצד הערבי, הרוגי **טנטורה** נקברו בשני קברי אחים במה שהיום הוא מגרש החניה של חוף דור-נחשולים. חלק מהעדים טוענים כי הם יכולים להצביע במדויק על מקום הקברים. מה שדרוש כדי לשים אולי קץ לוויכוח זה דבר פשוט: החלטה של הגורמים המוסמכים במדינה לחפור באותם מקומות שבהם אמורים להימצא הקברים כדי לראות אם אכן יש בהם ממצאים שיעידו על כך שנערך טבח. הקביעה אם היה או לא היה טבח תוכל להתבסס הן על מספר השלדים שיימצאו והן על סוג הפגיעות שהביאו למוות.

מדינת ישראל הוכיחה לא פעם שהיא נכונה להשקיע מאמץ אדירים בהבאת חלילה היהודים לקבורה נאותה. 55 שנה לאחר כיבוש **טנטורה** ראוי כי ייעשה מאמץ, לא קשה במיוחד, הן כדי להביא את שאלת הטבח שהיה או לא היה על פתרונו, והן כדי שלקרובי אלה שנהרגו שם יהיה קבר מסודר ומוכר שבו יהיו מונחים מתייהם. גם אם בכיבוש **טנטורה** נעשו דברים חמורים - ובודאי שאם הדבר אינו כך - לא יגרע מכבוד המדינה אם תביא בצורה כזו את הבעיה אל פתרונו. ד"ר בר-יוסף הוא מרצה במחלקה ליחסים בינלאומיים באוניברסיטת חיפה

All rights reserved Ha'aretz © "הארץ", כל הזכויות שמורות,

סגור חלון